

Otázky pro vrcholné představitele oboru klinické biochemie

Přátelé,

bez výraznějšího úmyslu se mi letos už podruhé stalo, že jsem otázky pro vrcholového představitele oboru položil člověku, který má v letošním roce životní jubileum. Jistě to není nic proti principu rozhovorů, chci ale zdůraznit, že to nemá příčinnou souvislost. Zakulacené narozeniny jsou jistě vhodnou příležitostí si někoho či něco připomenout, samy o sobě by však k zařazení do „Grand Ole Opry“ klinické biochemie v naší zemi určitě nestačily. Oslovení svým mimořádným přínosem přispěli k rozvoji oboru a jsou nositeli jeho myšlenek.

Proto také mezi ně patří i pan **doc. RNDr. Petr Štern, CSc.**, se kterým je dnešní rozhovor. Všichni v oboru ho znají - jistě by se dalo říci, že ten, kdo zkouší atestace to má lepší či jednodušší. To je ale u Petra pravda jen částečně - tedy opravdu ho všichni z atestací znají, znají ho ale především pro to, že je (nebo vlastně nás všechny a pořád) obor učil a učí. Jeho odborný přehled je fascinující a léta

vypracovávaný systém toho, co v dalším článku tohoto FONSu označuje prof. Jabor jako „Šternovu školu“ je obdivuhodný a asi v Evropě neopakovatelný. Patří k těm, kteří budováním systému atestačního vzdělání rozhodující měrou přispěli k tomu, že jsme při vstupu do Evropské unie a posuzování naší specializační přípravy v klinické biochemii neměli žádné problémy s „harmonizačním procesem“ a naše vzdělání bylo bez potíží uznáno jako plně vyhovující a srovnatelné i s těmi nejlepšími zeměmi. Na Petrovi je navíc velmi cenné i to, že jeho znalosti a edukační schopnosti jsou uznávány jak analytiky, tak lékaři oboru. To není jednoduché - jsa analytikem, svým vzděláním musí být prvním mezi specialisty s analytickým vzděláním a současně se musí umět prosadit mezi lékaři - což není vůbec lehké. Nepochybně mu u lékařů velmi prospělo to, že umí vysvětlit podstatu metod tak, že jsem to pochopil i já a že se velmi živě zajímá o aplikační část metod a jejich využití.

Tak si přečtete jeho názory a snažme se z nich poučit - on se snaží se učit pořád - a pořád se mu to daří!

Pěkné přemýšlení,

Vladimír Palička

1. Jak dlouho v oboru pracuješ?

V Nemocnici Na Bulovce jsem nastoupil od 1. 1. 1975, takže to bude pomalu 37 let.

2. Chtěl jsi dělat KB a priori nebo Tě k tomu někdo/něco přivedlo? Co? Kdo?

Na přírodovědecké fakultě v Brně mne získal pro organickou chemii vynikající a laskavý učitel, prof. Kratochvíl. Po aspirantuře na VŠCHT jsem získal dobré místo odborného asistenta na velmi dobře odborně obsazené katedře této školy. Nicméně organická chemie mi připadala od syntézy vitamínu B12 jako obor s více méně uzavřeným vývojem. Pošilhával jsem po biochemii, na kterou jsem měl přísného, ale velmi kvalitního učitele, doc. Skurského. Nemocnice Pod Petřínem uveřejnila v roce 1974 inzerát na místo biochemika. Tehdejší primář a současně ředitel MU-Dr. Kotas mne přijal velmi vlídně, ale sdělil mi, že jako CSc. mne nemůže zaplatit. Zatelefonoval prof. Maškovi, a tak jsem se dostal na 16 let Na Bulovku.

3. Koho jsi považoval za leadera oboru v dobách Tvých začátků a čeho si na něm ceníš nejvíce?

Jednoznačně to byl prof. Masopust a jeho encyklopedické znalosti. Naučil mne v oboru nejvíce, ačkoliv jsem bohužel nikdy neměl tu čest být jeho žákem.

4. Čeho si ze své kariéry v oboru vážíš nejvíce?

Přátelství se špičkovými pracovníky klinické biochemie.

5. Jaký největší pokrok vidíš v oboru za dobu svého působení a v posledních letech zvláště?

Když jsem nastoupil, řada stanovení se prováděla za varu na vodní lázni v digestoři; „zlatým teletem“ laboratoře byl poloautomatický fotometr LKB s podavačem, na kterém směly pracovat jen tři nejzručnější laborantky; imunochemické postupy měly k exaktnosti daleko; výsledky se posílaly dálkopisem - a to jsme byli na poměry ČSR špičková laboratoř. 80. a 90. léta znamenala značný metodický pokrok (zavedení unifikace metod, teplota 37 °C, exaktní a podstatně rychlejší imunochemické metody). V novém tisíciletí se začínají objevovat kompletní automatizované analytické linky. Samostatnou zmínku zasluhuje obrovský pokrok molekulární biologie. Nicméně se nespělnil kvantitativní odhad futurologů z 80. let (dodnes mám před očima tu brožurku BM), že v roce 2000 bude více než polovina všech vyšetření v KB prováděna metodami molekulární biologie. Víme všichni proč: sondy jsou drahé a přes veškerou automatizaci vyžaduje tato technologie zručnost, zkušenosti a čas.

6. Co bys udělal jinak?

Rozhodnutí jsou determinována konkrétní situací v dané době. Když jsem v roce 1978 obdržel nabídku prof. Maška, abych se stal odborným asistentem v IPVZ, rád jsem ji přijal. Měl jsem už zkušenosti jako odborný asistent z VŠCHT a věděl jsem, že mne tato práce bude bavit. Přitom jsem měl, jak u prof. Maška, tak u prof. Engliše, na starosti jeden úsek analytických metod a nebyl jsem tedy jako učitel odtržený od laboratorní praxe. Na ÚKBLD mne prof. Zima uvedl na 1. LF a později prof. Průša na 2. LF. Některé věci jsem si neplánoval a byl jsem k rozhodnutím přinucen. Čas ukázal, že jsem se intuitivně rozhodl správně.

7. V čem je dnešní KB jiná než před 20 lety – v lepším a v horším?

V čem je KB lepší jsem již uvedl v odpovědi na pátou otázku. V čem je horší? Především se neskutečným způsobem zvýšilo množství administrativy, zvýšil se počet neodborných školení a obecně se zkomplikovala možnost výjezdu na školící akce a kongresy (to že toto omezení díky značnému úsilí našeho přednosty u nás nadměrně nepocitujeme, neznamená, že tento problém netíží většinu laboratoří).

8. Máš „absolutní moc“ (systém zlatá rybka) pro 3 činy v oboru. Co uděláš a co v oboru změníš?

Vytvořil bych vzdělávání bakalářů, zaměřených na akreditaci a audity. Absolventy bych po určité praxi zaměstnal ve funkci auditorů a manažerů kvality. Tím bych zbavil této zátěže atestované vysokoškolské.

Dokumentaci bych, až na malé výjimky, vedl v zálohované elektronické podobě, aby nám zůstaly alespoň nějaké lesy.

Rezidenční místa by měla být financována MZ tak, aby školící pracoviště měla zájem přijímat rezidenty, a to i za cenu finančního závazku. Ten rezident přijme a bude jej muset uhradit, pokud se rozhodne předčasně pracovat v zahraničí.

9. Má být laboratorní medicína nebo separované obory?

Spojený komplement je jednoznačně ekonomicky výhodný. Na druhé straně je jen velmi málo specialistů atestovaných ve dvou laboratorních oborech. Zkušenosti z našeho pracoviště ukazují, že při použití měkkého vodítka (to je prosím manažerský termín) se mohou jednotlivé obory rozvíjet vedle sebe v přátelské koexistenci.

10. Je to jiné, mluvíme-li o oboru a/nebo o integrované laboratoři?

Ano je to jiné. Integrovaná laboratoř může zajišťovat analytické služby pro celý komplement. Obor je vymezen nějakou definicí, která navíc může být v jednotlivých zemích rozdílná.

11. Kam má KB směřovat a kam česká KB směřuje?

To kdybych věděl, Vladimíre! Napadá mne, že snad časem nastane posun od dokladování stavu pacienta pomocí laboratorních výsledků k analytice pro preventivní medicínu. Ale chce to peníze, hodně peněz, protože tento úkol leží převážně na molekulární biologii.

12. Šel bys do toho znovu?

Ano šel. 37 let v klinické biochemii bylo zajímavých. Primárně bych se ale věnoval molekulární biologii, kterou teď sleduji už jen z posledního vagonu – na víc už nemám.